

- 1 משנה מסכת אבות פרק א משנה ו
- 2 [*] יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והווי דן את כל
- 3 האדם לכף זכות:
- 4 רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה ו
- 5 והווי דן את כל האדם לכף זכות - עניינו, שאם יהיה אדם שאינו ידוע לך, לא תדע האם צדיק הוא או רשע, ותראהו
- 6 עושה מעשה או אומר דבר, שאם יפורש באופן מה הריהו טוב, ואם תפרשהו באופן אחר הרי הוא רע - פרשהו
- 7 כטוב, ואל תחשוב בו רע. אבל אם היה איש ידוע שהוא צדיק, ומפורסם במעשי הטוב, ונראה לו מעשה שכל
- 8 תכונותיו יורו על היותו מעשה רע, ואין להכריע בו שהוא מעשה טוב אלא בדוחק רב מאד ובאפשרות רחוקה - צריך
- 9 לפרש אותו כטוב, הואיל ויש צד אפשרות להיותו טוב, ואין מותר לחושדו, ועל זה יאמרו: "כל החושד כשרים לוקה
- 10 בגופו". וכן אם היה רשע ונתפרסמו מעשיו, ואחר כך ראינוהו עושה מעשה שראיותיו כולן מורות שהוא טוב, ובו צד
- 11 אפשרות רחוקה מאד לרע - צריך להשמר ממנו, ולא להאמין בו טוב, הואיל ויש בו אפשרות לרע, אמר: +משלי כו,
- 12 כה+ "כי יחנן קולו אל תאמן בו, כי שבע תועבות בליבו". ואם היה בלתי ידוע, והמעשה נוטה אל אחד משני הקצוות
- 13 - צריך בדרך המעלה שידון לכף זכות, איזה משני הקצוות שתהיה.
- 14 שולחן ערוך חושן משפט הלכות עדות סימן לד סעיף א
- 15 א {א} רשע פסול לעדות, ב א) א' ואפילו עד כשר, שיודע בחבירו שהוא רשע, ואין הדיינים מכירים רשעו, <א>
- 16 אסור לו <ב> להעיד עמו, ג א) אף על פי שהוא <ג> עדות אמת (ל' הרמב"ם פ"י מעדות). {ב} ואצ"ל עד כשר
- 17 שהוא יודע בעדות לחבירו, וידע שהעד השני שעמו עד שקר, שאסור לו להעיד.
- 18 ש"ך חושן משפט סימן לד ס"ק ג
- 19 (ג) אף על פי שהוא עדות אמת. צע"ג בד"ן זה, שהוא רחוק מסברא שיודע שהענין אמת ולא יעיד בשביל שהשני
- 20 פסול. ואי לאו רש"י [שבועות ל' ע"ב ד"ה שלא יצטרף] ורמב"ם +ריש פרק י' מעדות+ וטור [סעיף ב'] והמחבר,
- 21 הייתי מפרש הגמ' [דמירין] (ד) לענין להצטרף לכתחילה לראות העדות. ואפשר דרש"י ורמב"ם וטור והמחבר מיירי
- 22 שאין העדות מועיל רק כשהם שנים אף על פי שהענין הוא אמת, כגון עדי קדושין שהמקדש בפני עד אחד אין
- 23 חוששין לקדושיו אפילו שניהם מודים בדבר, וכגון המוכר שדהו בעדים, דאינו גובה ממשעבדי אלא דוקא כשמכרו
- 24 לו בפני שני עדים, אבל בפני עד אחד לא אף על פי שהענין הוא אמת, וכה"ג. או אפשר דמיירי כפשוטו ויש לקרב
- 25 הדין אל הסברא, דכיון דקי"ל דשלשה עדים שהעידו ונמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלה כל העדות כולה,
- 26 (וכדלעיל) [וכדלקמן] סימן ל"ו [סעיף א'], א"כ אף שנשארו שני עדים כשרים, מ"מ גזירת הכתוב הוא כשיש עד אחד
- 27 פסול בטלה כל העדות, א"כ ה"נ אף על פי שהענין אמת גזירת הכתוב הוא כיון שיש עד פסול העדות בטלה ואסור
- 28 להעיד עמו, ודו"ק:
- 29 סמ"ע סימן לד ס"ק א
- 30 א) רשע פסול להעיד ואפילו עד כשר כו'. לשון הטור [סעיף א' - ב'] רשע פסול להעיד, שנאמר [שמות כ"ג א'] אל
- 31 תשת ירך עם רשע להיות עד חמס, ואפילו עד כשר היודע בחבירו שהוא רשע כו'. והוכחתי בפרישה דהכי קאמר,
- 32 מדכתיב אל תשת ירך עם רשע, נלמד דאפילו עד כשר היודע בחבירו שהוא רשע ושניהן ראו ענין אחד, אסור
- 33 (לצרף) [להצטרף] עמו להעיד על אותו ענין שראה, מפני שזה הרשע הוא כאילו אינו, שפסול לעדות, והדיינים לא
- 34 ידעו מרשעו, ונמצא שעל פי הכשר לבדו נגמר הדין, ויהיה זה הכשר עד חמס, שהוא גורם שהדיינים יפסקו על פי
- 35 עד אחד כמו שפוסקין על פי שני עדים, ומכלל זה נלמד דרשע פסול להעיד:
- 36

נתיבות המשפט חידושים סימן לד ס"ק א

1

ואפילו עד כשר. ואפילו העדות אמת ולא נתבטלה עדותו מחמת עדות הפוסל, שלא ראו ביחד, אפ"ה
 אסור להעיד עמו מחמת שהוא רק עד אחד, והבית דין שלא ידעו ברשעו יחשבו שהם שני עדים ויוציאו
 ממון שלא כדין. או"ת [אורים סק"א], דלא כש"ך [סק"ג].

2

3

4

5

פתחי תשובה חושן משפט סימן לד ס"ק א

6

סעיף א' (א) אסור לו להעיד עמו. עיין בתשובת חות יאיר בסוף הספר בהשמטות [נמצא בסי' ט"ו בד"ה
 האמנם] שכתב, דצ"ע לדינא אם ראובן מבקש מלוי שיעיד לו נגד שמעון עדות אמת, רק שלוי יודע שפסול
 הוא מחמת נגיעה או קורבה או מחמת עבירה, רק שהבית דין לא ידעו, אם רשאי להעיד. ובמחמת עבירה
 צ"ע יותר כי איך יעשה, אף אם יפרסם קלונו, אין אדם משים עצמו רשע, לכן אם לא יגיד עובר. וא"ת הלא
 ק"ו הוא ממ"ש רז"ל [שבועות ל' ע"ב] מקרא [שמות כ"ג ז'] דמדבר שקר תרחק, שלא יצטרף עם חברו
 שיודע בו שהוא רשע להעיד, וא"כ ק"ו ביודע בעצמו, ע"כ נפרש שם שר"ל לא יצטרף עמו להיות אצל
 הדבר לעד או לחתום שטר, ובזה אפשר דק"ו אם יודע בעצמו, ובכה"ג נמי מיירי חזרה דמועלי שבועות
 דלקמן סעיף ל"ג, משא"כ אם כבר ראה וזה מבקש ממנו שיעיד, עכ"ל. ועיין בקצוה"ח לעיל סימן כ"ח
 באמצע סק"ח מה שכתב בשם אחיו בזה. ועיין באורים לעיל סימן כ"ח סק"ג שהביא דברי החות יאיר הנ"ל
 בקצרה וכתב עליו וז"ל, ונראה דאם הוא פסול משום קורבה ודאי דלא יעיד (או) [אלא] יבוא ויגיד לב"ד
 קרוב אני, אבל מחמת עבירה, כיון דאין ידוע אלא לו, הרי אין אדם נפסל על פי עצמו. ועוד, הטעם דפסול
 רשע להעיד הוא (דנחשב) [דנחשד] להעיד שקר, וא"כ הוא דיודע בנפשו דהאמת אתו למה לא יעיד. וכן
 הטעם בפסול מחמת נגיעה, דכל (ה) טעם הפסול, דיעיד שקר, וא"כ הוא שיודע בעצמו שהאמת אתו למה
 לא יעיד, ועיין לקמן בסימן ל"ז [בהג"ה סעיף י"ז ובתומים סק"א] אם הנוגע יכול להעיד לחובה, עכ"ל.
 ובנתיבות המשפט שם [משה"כ סק"ב] הסכים עם האורים בדין הפסול מחמת קורבה וגם בדין הפסול
 מחמת עבירה, אך בענין פסול מחמת נגיעה חולק עליו, וכתב דאם יודע בעצמו שהוא נוגע לא יעיד כו',
 ע"ש. ועיין בתשובת חתם סופר חלק יו"ד סי' י"א הובא בפ"ת ליו"ד סימן ב' (סק"ג) [סק"ד] ע"ש:

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

פתחי תשובה חושן משפט סימן לד ס"ק ב

25

(ב) להעיד עמו. עיין בספר ברכי יוסף אות ד' שכתב, נראה דלבוא ולהעיד יחידי שפיר דמי לחייבו שבועה,
 ומיהו אם בשעת ראייה נתכוין הוא והפסול להעיד, הוא פלוגתא דרבנותא אם בטלה עדות הכשר נמי
 כמבואר בסימן ל"ו [סעיף א'] ע"ש. וכתב עוד [אות ה'] וז"ל, אם זה הפסול הוא שעבר עבירה דרבנן וזה
 הכשר יודע בו, אפשר דיכול לבוא ולהעיד עמו, דהא מבואר לקמן [סעיף כ"ג] דעבר עבירה דרבנן צריך
 הכרזה, וקודם שהכריזו עליו עדותו כשירה, וכתב הרמב"ם [פ"א מעדות ה"ו] כדי שלא לאבד זכות העם
 שלא ידעו שהוא פסול. הרי דאף שנודע לבית דין שפסול מדבריהם, כל שלא הוכרז מקבלין עדותו, ה"ה
 דהכשר יכול לבוא ולהעיד עמו אף שהוא יודע שהוא פסול שהרי לא הוכרז כו'. [וכתב באות ו'], מיהו יש
 להסתפק אם עבר עבירה דאורייתא שאין בה מלקות דלא מיפסל מדאורייתא לדעת הרמב"ם [שם פ"י
 ה"ב] ומרן [סעיף ב'] וסיעתם, ופסול מדרבנן ולא בעי הכרזה כמו שכתבו האחרונים [עיין להלן סק"ו]. וזה
 הכשר הוא לבדו יודע בו, אי שרי להעיד עמו, או דילמא אסור מדרבנן כיון דאידיך פסול מדרבנן ולא בעי
 הכרזה, ואילו ידעו בו תיכף היה פסול מדרבנן, עכ"ל. ולעד"נ לכאורה לפי מ"ש הש"ך סק"ג בטעם הדבר
 דאסור להעיד עמו אף על פי שהענין אמת, כיון דקיי"ל דשלשה עדים שהעידו ונמצא אחד מהם קרוב או
 פסול בטלה כל העדות, ואף שנשארו ב' עדים כשרים מ"מ גזירת הכתוב הוא כו', ע"ש. לפי"ז הכא דאידיך
 הוא רק פסול מדרבנן לא שייך טעם זה, דהא כתב בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק אה"ע סי' ע"ו [ד"ה
 ולדעת ב"י] בשם תשובת בית יוסף דיני קדושין סימן י', דפסול מדרבנן לא אלים פיסולו לפסול הכשר
 שעמו כו', וכ"כ בכנסת הגדולה בשמו לקמן ריש סימן ל"ו בהגה"ט אות ד' ע"ש. אכן בתומים שם סוף ס"ק
 י"א חולק על זה, ויובא בדברינו שם ס"ק א', ע"ש וצ"ע:

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

תלמוד בבלי מסכת שבועות דף לא עמוד א	1
אינה נוהגת אלא בראוין להעיד כו'. לאפוקי מאי? אמר רב פפא: לאפוקי מלך, ורב אחא בר יעקב אמר:	2
לאפוקי משחק בקוביא. מ"ד משחק בקוביא, כל שכן מלך; ומ"ד מלך, אבל משחק בקוביא מדאורייתא	3
מחזא חזי, ורבנן הוא דפסלוהו.	4
	5
חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף לא עמוד א	6
מ"ד מלך אבל משחק בקוביא מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו. תמיה לי מ"מ כיון דפסלוהו רבנן ואפילו יגיד	7
לא יתחייב הלה ממון למה יגיד והלא לא חייבתו תורה אלא במפסיד לתובע ממון בכפירתו, ומתוך הדחק	8
יש לי לומר דמשחק בקוביא ופסולין דרבנן אף על פי שאין מוציאים ממון בעדותן מהני עדותן דאי תפיס	9
ואפי' בעדים לא מפקינן מיניה, ומההיא שמעינן להא, ואי נמי אפשר דרב פפא ורב אחא פליגי בפלוגתא	10
דר' אלעזר ב"ר שמעון ורבנן בדבר הגורם לממון אי כממון דמי או לא, דרב פפא סבר כממון דמי והלכך	11
אלו העיד זה שמא האחר יתבייש שאינו יכול להעיז פניו בפני עד זה וכיון דמדאורייתא כשר והוא גורם	12
לממון חייב משא"כ בקרובין ופסולין דאורייתא דאין חייבין בכך לפי שאינם חייבין להעיד מדאורייתא, ורב	13
אחא סבר דלאו כממון דמי וכיון דפסלוהו רבנן הרי הוא כפסולין דאורייתא ולא אמרי' דילמא מיסתפי	14
ומודה, כנ"ל. ועדיין אינו מתיישב בעיני דהא אמרי' לקמן הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה ואמרי'	15
חשוד מאן אילימא ליה כו' ולימא ליה מי יימר דמשתבעת, והכא נמי מדינא דאורייתא הוה ליה למשקל בלא	16
שבועה ככל מחויב שבועה שאינו יכול לישבע דמשלם ואין שכנגדו צריך לישבע אלא דרבנן תקנו לחשוד	17
ואפ"ה כיון שזה אינו מפסידו להדיא דשמא לא ישבע אפ"ה פטור, זה שאין מקבלין עדותו כלל לא כ"ש	18
שיהא פטור, וצל"ע.	19
	20
מרומי שדה מסכת שבועות דף לא עמוד א	21
שם. אבל משחק בקוביא מדאורייתא מיחזי חזי כו'. תמה הרשב"א ז"ל הא סוף סוף אינו מפסידו ממון.	22
ובאמת מוכח להלן דף ל"ב ב', הכל מודים דכשכנגדו חשוד על השבועה, דחשיד מאן כו' מי יימר	23
דמשתבעת. והא מה"ת א"צ מלוה לישבע ככל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם בלא שבועה	24
דכשנגדו, אלא משום תקנת החשוד, ומכ"מ פטירי העדים משום זה. ולא עוד אלא במס' יומא ר"פ יוה"כ	25
דף ע"ד א' קאמר הש"ס לרב אחא ב"י האי לאו בר הגדה הוא, תיפוק ליה דאינו מפסידו ממון כהא דלהלן	26
דף ל"ב א' מנלן דאחוץ לב"ד לא מחייבו, אמר אביי אמר קרא אם לא יגיד ונשא עונו לא אמרתי לך אלא	27
במקום שאילו מגיד זה מתחייב זה ממון:	28
והיה נראה לומר דמפסידו ממון. דהא ודאי גזלן מה"ת שאומר איזה עדות ואח"כ שב, רשאי להגיד להיפך,	29
ולא שייך אצלו כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. אבל פסול דרבנן כששב אינו יכול להגיד להיפך, כיון	30
דמדאורייתא הגדה ראשונה שמה הגדה, וא"כ מפסידו במה שאומר שאינו יודע לו עדות ששוב לא יוכל	31
להגיד כשיחזור בתשובה. אבל יש לדחות, דהא הוא התובעו גורם זה ההפסד. וכהא דלהלן דף ל"ב ב'	32
ה"מ בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה ולא אמר להו לב"ד כו' עיין שם, דאע"ג דמפסידה מכ"מ היא	33
גרמה לה שלא היה לה להביאו לב"ד. ה"נ התובעו לא היה לו להביאו עד שישוב:	34
ונראה ליישב דמיירי קודם הכרזה שעדותו עדות, כדאי' בסנהדרין דף כ"ו ב', ומכ"מ לכתחילה א"א לקבל	35
ממנו עדות, שהרי הב"ד צריכים להכריז עליו. ותו הא לא גרע מע"ה, דתניא בפסחים דף מ"ט ב' ועי' סמ"ע	36
סי' ל"ד דאין מקבלין לכתחילה אבל עדותו עדות, ה"נ משחק בקוביא טרם שהכריזו עליו. ומשו"ה אינו חייב	37
לראב"י משום שאינו בר הגדה, שהרי ב"ד אין מקבלין ממנו עדות:	38
	39
חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף ל עמוד א	40
והא דקתני דאינה נוהגת אלא בראוין להעיד. פירשו בגמרא לאתויי מלך או פסולי דרבנן דאע"ג דכשרים	41
להעיד מן התורה אין שבועת העדות נוהגת בהם, דרחמנא לא חייב קרבן אלא במי שראוי להעיד באותה	42
שעה כדכתיב אם לא יגיד ואלו אינם ראוים להעיד, דומה למה שאמרו (פסחים כ"א ב') במקדש באיסורי	43

הנאה דרבנן שאין חוששין לקידושיו משום דהא לא יהיב ליה שוה פרוטה וכדפרישית בדוכתה בס"ד, וא"ת	1
ליתני אינה נוהגת אלא בראויין להעיד לחוד ולמה פרט כולהו אידך, וי"ל דאידי דפריט נשים לאשמועינן	2
אגב אורחין שפסולות להעיד פריט נמי קרובים ופסולים, ועוד י"ל דאנן לא הוה דייקין למעוטי מלך או	3
פסולים דרבנן אלא מיתורא דפריט והדר כייל, הא לאו הכי הוה אמרינן דכיון דמדאורייתא עדותן כשרה	4
שבועת העדות נוהגת בהם.	5
	6
רמב"ם הלכות שבועות פרק י	7
הלכה א	8
היו עדיו או אחד מהן פסול או קרוב ואפילו מפסולי עדות של דבריהם, או שהיה המלך אחד מעדיו שאינו	9
ראוי להעיד, או שהיו עד מפי עד וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאילו (הודו) העידו לא היו מחייבין	10
בעדותן ממון.	11
	12
רמב"ם הלכות שגגות פרק י	13
הלכה ז	14
המלך וכהן משיח מביאין קרבנן על שבועת העדות או על שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדשיו כשאר	15
הדיוטות, שלא חילק הכתוב קרבן מלך מקרבן הדיוט ומקרבן כהן משיח אלא במצוות שחייבים על שגגתן	16
חטאת קבועה כמו שביארנו אבל בקרבן עולה ויורד כלן שוים, כבר ביארנו בהלכות שבועות אימתי יהיה	17
חייב על שבועת העדות ועל שבועת שגגת ביטוי ואימתי יהיה פטור עליהן ועל אי זו דרך יהיה חייב	18
קרבנות הרבה כמנין השבועות ועל אי זה דרך לא יהיה חייב אלא קרבן אחד, ובהלכות מחוסרי כפרה	19
אבאר באיזה דרך תתחייב היולדת והמצורע קרבנות הרבה ובאי זה דרך יתחייב כל אחד מהן קרבן אחד.	20
+/השגת הראב"ד/ מביאין קרבנן על שבועת העדות. א"א אין המלך חייב בשמיעת קול ולא המשיח	21
בטומאת מקדש וקדשיו. +	22
	23
רמב"ם הלכות מלכים פרק ג	24
	25
הלכה ז	26
כבר ביארנו שמלכי בית דוד דנין אותן ומעידין עליהן אבל מלכי ישראל גזרו חכמים שלא ידון ולא דנין	27
אותו, ולא מעיד ולא מעידין עליו, מפני שלבן גס בהן ויבא מן הדבר תקלה והפסד על הדת.	28
	29
	30